

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ધની રામ ગુપ્તા અને અન્યો

વિરુદ્ધ

લાલા શ્રી રામ અને અન્યો

ડિસેમ્બર ૭, ૧૯૭૯

(વી. આર. ક્રિષ્ના ફેયર, આર. એસ. પાઠક અને ઓ.ચિન્નાપ્પા રેડ્ડી, ન્યાયમૂર્તિ]

દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો ૫), હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ – હુકમનામાનું સોંપણીકરણ – સોંપણીકર્તા દ્વારા હુકમનામાના અમલ માટે અરજી – આવી અરજીની નોટિસ મળ્યા પછી હુકમનામાના દેવાદાર અને મૂળ હુકમનામાના ધારક વચ્ચે સમાયોજન – શું હુકમનામાના અમલ પર પ્રતિબંધ છે?

સંપત્તિના પુનઃ હસ્તાંતરણ માટેના કરારના હુકમનામાના સોંપણીકર્તા એવા અરજદારોએ, દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતાના હુકમ, ૨૧ નિયમ ૧૬ હેઠળ હુકમનામાના અમલ માટે અરજી દાખલ કરી હતી. આ અરજીની નોટિસ પ્રતિવાદી-હુકમનામાના દેવાદાર તેમજ મૂળ હુકમનામાના ધારકને જારી કરવામાં આવી હતી. હુકમનામાના દેવાદારે એવી દલીલ સાથે વાંધાઓ દાખલ

કર્ચા હતા કે અમલની અરજી જાળવવાપાત્ર નથી. આ અરજી વખતોવખત મુલતવી રાખવામાં આવી હતી. દરમિયાન, મૂળ હુકમનામાના ધારક અને હુકમનામાના દેવાદારે અમલ કરનાર અદાલત સમક્ષ હુકમનામાની સંપૂર્ણ સંતુષ્ટિ નોંધવા માટે અરજી કરી હતી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે તેઓ સમાધાન પર પહોંચ્યા છે અને હુકમનામાનું સમાધાન રોકડમાં નિશ્ચિત રકમની ચૂકવણી દ્વારા પ્રસ્તાવિત છે. આ રકમ હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા ખુદી અદાલતમાં મૂળ હુકમનામાના ધારકને રોકડમાં ચૂકવવામાં આવી હતી અને અમલ કરનાર અદાલતે હુકમનામાની સંતુષ્ટિ નોંધતાં એવું પણ અવલોકન કર્યું હતું કે સમાધાનની અસર, સોંપણીના ખત અનુસાર પહેલેથી જ અમલની અરજી દાખલ કરનાર હસ્તાંતરિત હુકમનામાના ધારકના કોઈપણ હકો પર થશે નહીં. ત્યારબાદ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અમલની અરજી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને એવા આધારે બરતરફ કરવામાં આવી હતી કે, હુકમનામાના દેવાદારે મૂળ હુકમનામાના ધારક સાથે સમાધાન કરીને તેને સંતુષ્ટ કર્યા પછી, સોંપણીકર્તાઓને હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો કોઈ હક રહેતો નથી.

આ અપીલમાં, જિલ્લા અદાલતે ઠરાવ્યું હતું કે અરજદારોને હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો હક છે અને હસ્તાંતરણની તારીખ પછી અને તેની જાણકારી સાથે હુકમનામાના દેવાદાર અને મૂળ હુકમનામાના ધારક વચ્ચે થયેલા સાંઠગાંઠભર્યા સમાધાન દ્વારા તેમના હકને નિષ્ફળ બનાવી શકાય નહીં."

"હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા વડી અદાલતમાં કરેલી વધુ અપીલમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હુકમનામાના સોંપણીકર્તાને અદાલત દ્વારા સોંપણી માન્ય ન થાય ત્યાં સુધી હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો કોઈ હક નથી અને જ્યાં સુધી તે કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી મૂળ હુકમનામાના ધારક માટે હુકમનામાનો અમલ કરાવવો ખુદા હુકમ અને હુકમનામાના

દેવાદાર માટે પણ હુકમનામાના ધારકને ચૂકવણી દ્વારા અથવા અન્ય સમાયોજન દ્વારા હુકમનામાને સંપૂર્ણપણે સંતુષ્ટ કરવું ખુલ્લું હતું."

"આ અદાલતમાં હુકમનામાના સોંપણીકર્તાઓ દ્વારા એ પ્રશ્ન પર કરવામાં આવેલી કે અપીલમાં હુકમનામાના દેવાદાર અને હસ્તાંતરકર્તા-હુકમનામાના ધારક વચ્ચે થયેલા હુકમનામાના સમાયોજનથી હસ્તાંતરિત-ધારક દ્વારા હુકમનામાનો અમલ અટકાવવામાં આવ્યો છે.

ઠરાવ્યું :"

"૧. વડી અદાલત એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે હુકમ ૨૧, નિયમ ૧૬ હેઠળની અરજીની નોટિસ સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદાર પર બજાવ્યા પછી પણ હુકમનામાના દેવાદાર અને હસ્તાંતરકર્તા-હુકમનામાના ધારક વચ્ચે થયેલું સમાયોજન હસ્તાંતરિત-ધારક દ્વારા હુકમનામાના અમલ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. [475 D]"

"૨. હુકમનામામાંની સંપત્તિ સોંપણીના ખત હેઠળ હસ્તાંતરિત-ધારકને ત્યારે જ પસાર થવી જોઈએ જ્યારે ખતના પક્ષકારો દ્વારા આવી સંપત્તિ પસાર કરવાનો ઇરાદો હોય. તે અદાલત દ્વારા હસ્તાંતરણની માન્યતા પર આધારિત નથી. હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ સ્પષ્ટપણે કે ગર્ભિત રીતે એવી જોગવાઈ કરતો નથી કે હુકમનામાનું સોંપણીકરણ અદાલત દ્વારા માન્ય ન થાય ત્યાં સુધી અમલમાં આવતું નથી. [473 D]"

"૩. જ્યાં હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ હસ્તાંતરિત-ધારકને હુકમનામાના અમલ માટે અરજી કરવાની સક્ષમતા આપે છે, ત્યાં હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ નો પ્રથમ પરંતુક એવો આદેશ આપે છે કે આવી

અરજીની નોટિસ સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદારને આપવામાં આવશે અને જ્યાં સુધી અદાલત અમલ માટેના તેમના વાંધાઓ, જો કોઈ હોય, તે સાંભળી ન લે ત્યાં સુધી હુકમનામાનો અમલ કરવામાં આવશે નહીં. [473 E]"

"જ. મૂળ હુકમનામાના ધારક અને હસ્તાંતરિત-ધારક વચ્ચે હસ્તાંતરણ સોંપણીના ખત દ્વારા અસરકારક થાય છે. જો હુકમનામાના દેવાદારને હસ્તાંતરણની જાણ હોય, તો તેને સોંપણીકર્તા સાથે સમાયોજન કરીને હસ્તાંતરિત-ધારકના હકોને નિષ્ફળ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં. જો હુકમનામાના દેવાદારને હસ્તાંતરણની જાણ ન હોય અને હસ્તાંતરિત-ધારક હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ હેઠળ નોટિસ આપે તે પહેલાં તે સોંપણીકર્તા સાથે સમાયોજન કરે, તો હુકમનામાના દેવાદારને રક્ષણ મળે છે. [473 G]"

"પ્રસ્તુત કેસમાં, મૂળ હુકમનામાના ધારક અને હુકમનામાના દેવાદારે સોંપણીના ખત હેઠળ અરજદારોના હકોને વંચિત કરવા માટે સાંઠગાંઠ કરી હતી અને અમલ કરનાર અદાલતે હુકમનામું પહેલેથી જ સોંપણી કરવામાં આવ્યું હોવાની જાણ હોવા છતાં, હુકમનામાની સંતુષ્ટિ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપીને મૌન સંમતિ આપી હતી. અદાલતની પ્રક્રિયાને ઉપહાસનું સાધન બનાવી શકાય નહીં અને દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા આને મંજૂરી આપતી નથી. [472 C]"

"દ્વાર બક્ષ સીરકર વિરુદ્ધ ફાટીક જાલી આઈ.એલ.આર. ૨૬ કલકત્તા ૨૫૦ @ ૨૫૩, ૨૫૪; અવરાપણી રામરાવ વિરુદ્ધ કનુમર્લાપુડી રંગનાયકુલુ અને અન્ય એ.આઈ.આર. ૧૯૬૪

આ.પ્ર. ૧; સદાગોપા ચારિયાર વિરુદ્ધ રઘુનાથા ચારિયાર આઈ.એલ.આર. ૩૩ મદ્રાસ ૬૨, માન્ય."

"પુથીઆંડી મમ્મેદ વિરુદ્ધ અવલિ મોઈદીન આઈ.એલ.આર. ૨૦ મદ્રાસ ૧૫૭, અમાન્ય

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર : દીવાની અપીલ નંબર ૧૧૧૩, ૧૯૭૬."

"અલાહાબાદ વડી અદાલત ના અમલની બીજી અપીલ નંબર ૨૧૬૨, ૧૯૭૪ ના ૧૬-૪-૧૯૭૬ ના રોજ આપેલા નિર્ણય અને આદેશ વિરુદ્ધ વિશેષ રજા દ્વારા કરવામાં આવેલી અપીલ."

"અરજદારો વતી: જે. પી. ગોયલ અને એસ. કે. જૈન. પ્રતિવાદીઓ વતી: પી. જી. ગોખલે અને બી. આર. અગ્રવાલ."

"અદાલતનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ ચિત્રપ્પા રેડ્ડી દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

રતન લાલે રૂ. ૧૦,૦૦૦/- માં એક ચોક્કસ જમીન શ્રી રામને ૩૧ માર્ચ, ૧૯૬૦ ના રજિસ્ટર્ડ વેચાણ દસ્તાવેજ હેઠળ વેચી હતી. ૪ એપ્રિલ, ૧૯૬૦ ના રોજ શ્રી રામે બે વર્ષના સમયગાળામાં રૂ. ૧૫,૦૦૦/- ચૂકવવામાં આવે તો તે સંપત્તિનું પુનઃ હસ્તાંતરણ કરવા માટેના કરારનું નિષ્પાદન કર્યું હતું. રતન લાલે પુનઃ હસ્તાંતરણ માટેના કરારના વિશિષ્ટ પાલન માટે પ્રથમ વધારાના દીવાની ન્યાયાધીશ, મેરઠની અદાલતમાં ૧૯૬૧ નો દાવો નંબર ૧૮ દાખલ કર્યો અને ૧૭ એપ્રિલ, ૧૯૬૨ ના રોજ હુકમનામું મેળવ્યું. આ હુકમનામાને ૫ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૩ ના રોજ અલાહાબાદની વડી અદાલત દ્વારા અપીલમાં બહાલ રાખવામાં આવ્યું."

"રૂપ એપ્રિલ, ૧૯૬૩ ના રોજ રતન લાલે, હુકમનામા હેઠળના પોતાના હકો વર્તમાન અરજદારો, ધની રામ ગુપ્તા અને અન્યની તરફેણમાં સોંપી દીધા હતા. અરજદારોએ દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતાના હુકમ XXI ૨૧ નિયમ ૧૬ હેઠળ હુકમનામાના અમલ માટે ૧૦ ડિસેમ્બર, ૧૯૬૩ ના રોજ અરજી દાખલ કરી હતી. અરજીની નોટિસ હુકમનામાના દેવાદાર શ્રી રામ તેમજ મૂળ હુકમનામાના ધારક રતન લાલને જારી કરવામાં આવી હતી. રતન લાલ મૌન રહ્યા, પરંતુ ૭ માર્ચ, ૧૯૬૪ ના રોજ હુકમનામાના દેવાદાર શ્રી રામે અમલની અરજી જાળવવાપાત્ર ન હોવાની દલીલ સાથે વાંધાઓ દાખલ કર્યા. અરજી વખતોવખત મુલતવી રાખવામાં આવી હતી. તે દરમિયાન, ૨૬ મે, ૧૯૬૪ ના રોજ મૂળ હુકમનામાના ધારક રતન લાલ અને હુકમનામાના દેવાદાર શ્રી રામે અમલ કરનાર અદાલત સમક્ષ હુકમનામાની સંપૂર્ણ સંતુષ્ટિ નોંધવા માટે અરજી કરી. એવું જણાવવામાં આવ્યું કે પક્ષકારો સમાધાન પર પહોંચી ગયા છે અને હુકમનામાનું સમાધાન હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા મૂળ હુકમનામાના ધારકને રોકડમાં રૂ. ૭,૦૦૦/- ની રકમની ચૂકવણી દ્વારા પ્રસ્તાવિત છે. આ રકમ ખુદી અદાલતમાં ચૂકવવામાં આવી હતી અને ૨૭ મે, ૧૯૬૪ ના રોજ અમલ કરનાર અદાલત દ્વારા હુકમનામાની સંતુષ્ટિ યોગ્ય રીતે નોંધવામાં આવી હતી, જોકે અદાલતે એવું અવલોકન કર્યું હતું કે આ સમાધાનની અસર રૂપ એપ્રિલ, ૧૯૬૩ ના સોંપણીના ખત અનુસાર પહેલેથી જ અમલની અરજી દાખલ કરનાર ધની રામના, જો કોઈ હોય, તો તેવા હકો પર થશે નહીં."

"ત્યારબાદ અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અમલની અરજી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ૯ ઓક્ટોબર, ૧૯૬૪ ના રોજ એવા આધારે બરતરફ કરવામાં આવી હતી કે, હુકમનામાના દેવાદારે મૂળ હુકમનામાના ધારક સાથે સમાધાન કરીને તેને સંતુષ્ટ કર્યા પછી, સોંપણીકર્તાને હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો કોઈ હક રહેતો નથી. અપીલ પર, માનનીય

વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશ, મેરઠે ઠરાવ્યું હતું કે અરજદાર સોંપણીકર્તાઓને હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો હક છે અને હસ્તાંતરણની તારીખ પછી અને તેની જાણકારી સાથે હુકમનામાના દેવાદાર અને મૂળ હુકમનામાના ધારક વચ્ચે થયેલા સાંઠગાંઠભર્યા સમાધાન દ્વારા તેમના હકને નિષ્ફળ બનાવી શકાય નહીં. માનનીય વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી દલીલોમાંની એક દલીલ એ હતી કે કહેવાતા સોંપણીના દસ્તાવેજની વાસ્તવમાં અરજદારોને હુકમનામું સોંપવાની અસર થતી ન હતી."

જિલ્લા ન્યાયાધીશ દ્વારા તે દલીલ પણ નકારી કાઢવામાં આવી હતી. હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા વડી અદાલતમાં કરેલી વધુ અપીલ પર, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હુકમનામાના સોંપણીકર્તાને અદાલત દ્વારા સોંપણી માન્ય ન થાય ત્યાં સુધી હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો કોઈ હક નથી. જ્યાં સુધી તે કરવામાં ન આવે, ત્યાં સુધી, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે, મૂળ હુકમનામાના ધારક માટે હુકમનામાનો અમલ કરાવવો ખુલ્લો છે; હુકમનામાના દેવાદાર માટે પણ હુકમનામાના ધારકને ચૂકવણી દ્વારા અથવા અન્ય સમાયોજન દ્વારા હુકમનામાને સંપૂર્ણપણે સંતુષ્ટ કરવું ખુલ્લું હતું. જોકે, વડી અદાલતે સોંપણીના ખતે અરજદારોને હુકમનામાનો હક સોંપ્યો હતો કે કેમ, તે પ્રશ્ન પર કોઈ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યો ન હતો. હુકમનામાના સોંપણીકર્તાઓએ બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૩૬ હેઠળ વિશેષ રજા મેળવ્યા પછી આ અપીલ દાખલ કરી છે.

તથ્યોનું માત્ર પ્રારંભિક નિવેદન પણ એ દર્શાવવા માટે પૂરતું છે કે કેવી રીતે મૂળ હુકમનામાના ધારક અને હુકમનામાના દેવાદારે સોંપણીના ખત હેઠળ અરજદારોના હકોને વંચિત કરવા માટે

સાંઠગાંઠ કરી છે અને હુકમનામાના દેવાદારની જાણકારીમાં હુકમનામું પહેલેથી જ સોંપણી કરવામાં આવ્યું હોવા છતાં, અમલ કરનાર અદાલતે હુકમનામાની સંતુષ્ટિ દાખલ કરવાની પરવાનગી આપીને મૌન સંમતિ આપી હતી. અદાલતની પ્રક્રિયાને ઉપહાસનું સાધન બનાવી શકાય નહીં અને અમે માનતા નથી કે દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતા દ્વારા નિર્ધારિત પ્રક્રિયા, અપીલમાં આપેલા ચુકાદાના સમર્થનમાં હુકમનામાના દેવાદાર વતી માનનીય વકીલશ્રી ડી. વી. પટેલ અને શ્રી ગોવિંદ દાસની વિપરીત દલીલ હોવા છતાં, તેમ કરવાની પરવાનગી આપે છે. તેમની રજૂઆત હતી કે હુકમનામાના સોંપણીકર્તાને અદાલત દ્વારા સોંપણી માન્ય ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ હકો પ્રાપ્ત થતા નથી. મૂળભૂત રીતે, માનનીય વકીલશ્રીની રજૂઆત એ હતી કે અદાલત દ્વારા માન્યતા જ સોંપણીને પૂર્ણ કરે છે અને સોંપણીકર્તાને હુકમનામાનો અમલ કરાવવાનો હક આપે છે.

આપણે તપાસ કરીએ કે શું દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતાની જોગવાઈઓ માનનીય વકીલશ્રીની રજૂઆતને યોગ્ય ઠેરવે છે. કલમ ૨(૩) 'હુકમનામાનો ધારક'ની વ્યાખ્યા કરે છે, જેનો અર્થ 'કોઈપણ વ્યક્તિ કે જેના પક્ષમાં હુકમનામું પસાર કરવામાં આવ્યું હોય અથવા અમલ કરવા સક્ષમ આદેશ આપવામાં આવ્યો હોય' એવો થાય છે. કલમ ૫૧ જોગવાઈ કરે છે કે અદાલત, હુકમનામાના ધારકની અરજી પર વિવિધ પદ્ધતિઓ દ્વારા હુકમનામાના અમલનો આદેશ આપી શકે છે. કલમ ૧૪૬ જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં આવે અથવા અરજી કરવામાં આવે, તો તેના હેઠળ દાવો કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા અથવા તેની વિરુદ્ધ કાર્યવાહી કરવામાં આવી શકે અથવા અરજી કરી શકાય છે."

"દીવાની પ્રક્રિયા સંહિતાનો હુકમ ૨૧ હુકમનામા અને આદેશોના અમલ સાથે સંબંધિત છે અને હુકમ ૨૧ નિયમ ૨ ખાસ કરીને અદાલતની બહાર ચૂકવણી અથવા સમાયોજન અને યથાપ્રસંગ હુકમનામાની સંપૂર્ણ અથવા આંશિક સંતુષ્ટિ નોંધવા માટે જોગવાઈ કરે છે. હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬, જેની સાથે અમે મુખ્યત્વે સંબંધિત છીએ, તે નીચે મુજબ છે:

૧૬. જ્યાં હુકમનામું, અથવા જો હુકમનામું બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓની તરફેણમાં સંયુક્ત રીતે પસાર કરવામાં આવ્યું હોય, તો હુકમનામાના કોઈપણ ધારકનો હિત લેખિત સોંપણી દ્વારા અથવા કાયદાની પ્રક્રિયા દ્વારા હસ્તાંતરિત થાય, તો હસ્તાંતરિત-ધારક તે હુકમનામું પસાર કરનાર અદાલતને હુકમનામાના અમલ માટે અરજી કરી શકે છે અને હુકમનામાનો અમલ તે જ રીતે અને તે જ શરતોને આધીન થઈ શકે છે, જાણે કે અરજી તે હુકમનામાના ધારક દ્વારા કરવામાં આવી હોય:

જ્યાં હુકમનામું, અથવા ઉપરોક્ત મુજબનો હિત, સોંપણી દ્વારા હસ્તાંતરિત થયો હોય, ત્યાં આવી અરજીની નોટિસ સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદારને આપવામાં આવશે, અને જ્યાં સુધી અદાલત અમલ માટેના તેમના વાંધાઓ (જો કોઈ હોય તો) સાંભળી ન લે ત્યાં સુધી હુકમનામાનો અમલ કરવામાં આવશે નહીં:

જ્યાં બે કે તેથી વધુ વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ નાણાંની ચૂકવણી માટેનું હુકમનામું હોય તેમાંથી કોઈ એકને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યું હોય, તો તે અન્ય વ્યક્તિઓ વિરુદ્ધ અમલ કરવામાં આવશે નહીં.

(સ્પષ્ટીકરણ – ઓમિટ કરેલ છે)

અમે હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ માં પ્રતિવાદીના માનનીય વકીલની મૂળભૂત ધારણાને સમર્થન આપતો કોઈ આધાર વાંચી શકતા નથી કે અદાલત દ્વારા હસ્તાંતરણને માન્યતા ન મળે ત્યાં સુધી હુકમનામામાંની સંપત્તિ સોંપણી હેઠળ હસ્તાંતરિત-ધારકને પસાર થતી નથી. હુકમનામામાંની સંપત્તિ સોંપણીના ખત હેઠળ હસ્તાંતરિત-ધારકને ત્યારે જ પસાર થવી જોઈએ જ્યારે સોંપણીના ખતના પક્ષકારોનો આવી સંપત્તિ પસાર કરવાનો ઇરાદો હોય. તે હસ્તાંતરણની અદાલતી માન્યતા પર આધારિત નથી. હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ સ્પષ્ટપણે કે ગર્ભિત રીતે એવી જોગવાઈ કરતો નથી કે હુકમનામાનું સોંપણીકરણ અદાલત દ્વારા માન્ય ન થાય ત્યાં સુધી અમલમાં આવતું નથી.

એ સાચું છે કે હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ હસ્તાંતરિત-ધારકને હુકમનામાના અમલ માટે અરજી કરવાની સક્ષમતા આપે છે, પરંતુ હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ નો પ્રથમ પરંતુક એવો આદેશ આપે છે કે આવી અરજીની નોટિસ સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદારને આપવામાં આવશે અને જ્યાં સુધી અદાલત અમલ માટેના તેમના વાંધાઓ, જો કોઈ હોય, તે સાંભળી ન લે ત્યાં સુધી હુકમનામાનો અમલ કરવામાં આવશે નહીં. હસ્તાંતરિત-ધારક દ્વારા હુકમનામાનો અમલ ન થઈ શકે ત્યાં સુધી સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદારના વાંધાઓ સાંભળવામાં આવે, તે કહેવું એક બાબત છે; અને વાંધાઓ સાંભળવામાં અને નિર્ણય લેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી સોંપણીનું કોઈ પરિણામ નથી, તે કહેવું તદ્દન અલગ બાબત છે.

મૂળ હુકમનામાના ધારક અને હસ્તાંતરિત-ધારક વચ્ચે હસ્તાંતરણ સોંપણીના ખત દ્વારા અસરકારક થાય છે. જો હુકમનામાના દેવાદારને હસ્તાંતરણની નોટિસ હોય, તો તેને

સોંપણીકર્તા સાથે સમાયોજન કરીને હસ્તાંતરિત-ધારકના હકોને નિષ્ફળ કરવાની પરવાનગી આપી શકાય નહીં. જો હુકમનામાના દેવાદારને હસ્તાંતરણની નોટિસ ન હોય અને હસ્તાંતરિત-ધારક હુકમ ૨૧ નિયમ ૧૬ હેઠળ નોટિસ આપે તે પહેલાં તે સોંપણીકર્તા સાથે સમાયોજન કરે, તો હુકમનામાના દેવાદારને રક્ષણ મળે છે. અમારા મતે, આ માત્ર સરળ સામાન્ય સમજ છે. દ્વાર બક્ષ સીરકર વિરુદ્ધ ફાટીક જાલીના કેસમાં હુકમનામાના ધારકે અદાલતને રજૂઆત કરી હતી કે હુકમનામાના દેવાદારે ચુકવણી દ્વારા હુકમનામાને સંતુષ્ટ કર્યું છે અને તે મુજબ તેની અમલની અરજીનો નિકાલ કરવા માંગે છે. સંતુષ્ટિ નોંધવામાં આવે તે પહેલાં, મૂળ હુકમનામાના ધારક પાસેથી હુકમનામું મેળવનાર હસ્તાંતરિત-ધારકે હસ્તક્ષેપ કર્યો અને દાવો કર્યો કે સંતુષ્ટિ નોંધી શકાય નહીં, કારણ કે હુકમનામાના દેવાદાર દ્વારા મૂળ હુકમનામાના ધારકને કથિત ચુકવણી પહેલાં જ તેની તરફેણમાં હુકમનામાનું માન્ય હસ્તાંતરણ થઈ ચૂક્યું હતું. વડી અદાલત સમક્ષ એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે સોંપણીકર્તા હુકમનામાની સંતુષ્ટિ નોંધવાથી રોકી શકે નહીં, કારણ કે તેણે અમલની અરજી દાખલ કરી ન હતી અને તેની તરફેણમાં સોંપણીને માન્યતા અપાવી ન હતી. કલકત્તાની વડી અદાલતે અવલોકન કર્યું:

સંહિતામાં હુકમનામાના સોંપણીકરણનો સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરતી એકમાત્ર જોગવાઈ કલમ ૨૩૨ માં સમાવિષ્ટ છે, અને તે નિઃશંકપણે એક એવા કેસને ધ્યાનમાં લે છે જેમાં સોંપણીકર્તા અમલ માટે અરજી કરે છે. આવા કિસ્સામાં, અદાલત, જો તે યોગ્ય માને તો, હુકમનામાના ધારક અને હુકમનામાના દેવાદારને નોટિસ આપ્યા પછી, હુકમનામાનો અમલ સોંપણીકર્તા દ્વારા કરવા દેવાની પરવાનગી આપી શકે છે. જોકે, જો હુકમનામાના ધારક દ્વારા અમલ માટેની કાર્યવાહીઓ ચાલુ હોય ત્યારે સોંપણી થાય, તો સંહિતામાં મને એવું કંઈ જ જણાતું નથી જે

હસ્તાંતરિત-ધારકને અમલની કાર્યવાહીઓ ચાલુ રાખનાર વ્યક્તિ તરીકે માન્યતા આપવાથી અદાલતને અટકાવે. હુકમનામાનો અમલ કરી શકે તે પહેલાં અદાલતની માન્યતા નિઃશંકપણે આવશ્યક છે, પરંતુ તે લેખિત સોંપણી છે, ન કે માન્યતા, જે તેને કાયદામાં હસ્તાંતરિત-ધારક બનાવે છે. હસ્તાંતરિત-ધારક દ્વારા અમલ માટે ઔપચારિક અરજી કરવામાં ચૂકી જવું, જો તે ચૂકી જવું હોય તો પણ, તે માત્ર પ્રક્રિયાની ભૂલ હતી અને કેસના ગુણદોષને અસર કરતું નથી.

..... પ્રતિવાદી
વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે હસ્તાંતરણની સ્પષ્ટ નોટિસ હુકમનામાના દેવાદારને આપવામાં આવી ન હોવાથી, હસ્તાંતરિત-ધારકનો ટાઈટલ પૂર્ણ થયો ન હતો. જેમ અગાઉ અવલોકન કર્યું છે, હસ્તાંતરણ, સોંપણીકર્તા અને હસ્તાંતરિત-ધારક વચ્ચે, લેખિત સોંપણી દ્વારા અસરકારક થાય છે. જો હુકમનામાના દેવાદારને હસ્તાંતરણની જાણ ન હોય અને તે અન્યથા તેનાથી અજાણ હોય અને હુકમનામાના ધારકને પૈસા ચૂકવ્યા હોય, તો તે ચુકવણી, અલબત્ત, એક માન્ય ચુકવણી હતી, અને તેને ફરીથી હસ્તાંતરિત-ધારક પ્રત્યે જવાબદાર ઠેરવી શકાય નહીં.

પ્રતિવાદીના માનનીય વકીલશ્રી દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા કેસો પૈકી, એટલે કે, અરવપક્ષી રામરાવ વિરુદ્ધ કનુમર્લાપુડી રંગનાયકુલુ અને અન્ય, (૧), આંધ્ર પ્રદેશ વડી અદાલતની એક પૂર્ણ ખંડપીઠે પુથીઆંડી મમ્મેદ વિરુદ્ધ અવલિલ મોઈદીનના (૧) કેસમાં કરવામાં આવેલા અવલોકનો સાથે અસહમતિ દર્શાવી અને સદાગોપા ચારિયાર વિરુદ્ધ રઘુનાથા ચારિયાર (૨) ના અવલોકનો સાથે સહમતિ વ્યક્ત કરતાં ઠરાવ્યું હતું કે જ્યારે હુકમનામું લેખિત સોંપણી દ્વારા હસ્તાંતરિત થાય છે, ત્યારે હુકમનામામાંની સંપત્તિ સોંપણીના સમયે હસ્તાંતરિત-

ધારકને પસાર થઈ જાય છે અને સોંપણીના વ્યવહારને પૂર્ણ કરવા માટે અદાલતની માન્યતા આવશ્યક નથી, પરંતુ હસ્તાંતરિત-હુકમનામાના ધારકને અમલની કાર્યવાહી આગળ વધારવા માટે તે જરૂરી છે. અમે આની સાથે સહમત છીએ."

પ્રતિવાદીના માનનીય વકીલશ્રીએ કથીર મીરા સાહિબ વિરુદ્ધ પીર મોહમ્મદ (૩), સી.એચ. મોહમ્મદ ઇશરત અલી અને અન્ય વિરુદ્ધ મૌલવી સૈયદ રઝા (૪) અને દુવ્વુરુ બાલસુબ્રમણ્ય રેડ્ડી વિરુદ્ધ દુવ્વુરુ મુનુસ્વામી રેડ્ડી અને અન્ય (૫) પર આધાર રાખ્યો હતો. અમે માનતા નથી કે આ કેસોનો વિગતવાર ઉદ્દેખ કરવો અમારા માટે જરૂરી છે. સી.એચ. મોહમ્મદ ઇશરત અલી અને અન્ય વિરુદ્ધ મૌલવી સૈયદ રઝા અને દુવ્વુરુ બાલસુબ્રમણ્ય રેડ્ડી વિરુદ્ધ દુવ્વુરુ મુનુસ્વામી અને અન્ય (ઉપરોક્ત) માં મૂળભૂત ધારણા એ હતી કે હસ્તાંતરણ ફક્ત અદાલતની માન્યતા પર જ પૂર્ણ થયું હતું. અમે નિર્દેશ કર્યો છે કે તેવું નથી. સી.એચ. મોહમ્મદ ઇશરત અલી અને અન્ય વિરુદ્ધ મૌલવી સૈયદ રઝા (ઉપરોક્ત) માં કેટલાક અવલોકનો એવા છે જે પ્રતિવાદી માટે સહાયક છે, પરંતુ હાલમાં વિચારણા હેઠળનો પ્રશ્ન તેમાં ઉપસ્થિત થયો ન હતો, અને અમે આનાથી વધુ કંઈ કહેવાની જરૂરિયાત માનતા નથી.

અમારું મંતવ્ય છે કે વડી અદાલત એવું ઠરાવવામાં ભૂલ કરી હતી કે ઓર્ડર XXI, નિયમ ૧૬ હેઠળની અરજીની નોટિસ સોંપણીકર્તા અને હુકમનામાના દેવાદાર પર બજાવ્યા પછી પણ હુકમનામાના દેવાદાર અને હસ્તાંતરકર્તા-હુકમનામાના ધારક વચ્ચે થયેલું હુકમનામાનું સમાયોજન હસ્તાંતરિત-ધારક દ્વારા હુકમનામાના અમલ પર પ્રતિબંધ મૂકે છે. સોંપણીના ખત હેઠળ હુકમનામાનું કોઈ હસ્તાંતરણ થયું હતું કે કેમ, તે પ્રશ્નનો નિર્ણય વડી અદાલત દ્વારા

કરવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી, અમે અપીલને મંજૂર કરીએ છીએ અને આ પ્રશ્ન પર જ નિર્ણય લેવા માટે આ બાબતને વડી અદાલતને પરત મોકલીએ છીએ. સૂચવ્યા મુજબ ખર્ચ સાથે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

એન. વી. કે.

અપીલ મંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool - SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.